

Έφηβοι σε συμμορίες

Τελευταία, χρησιμοποιείται στην Ευρώπη ευρέως ο όρος «συμμορία» για να περιγραφεί η επιθετική συμπεριφορά των εφήβων σε ομάδες. Καθώς ο όρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί λανθασμένα, δημιουργώντας αρνητικά στερεότυπα, που κάθε άλλο παρά βοηθούν τους νέους μας, είναι σημαντικό να διασαφηνίσουμε τι ακριβώς είναι η «συμμορία». Σύμφωνα με το Center for Social Justice της Αγγλίας, «συμμορία» μπορεί να ονομαστεί μια σχετικά διαρκής ομάδα νέων ατόμων, που 1) έχουν ως βάση τους το δρόμο, 2) βλέπουν τον εαυτό τους και τους βλέπουν οι άλλοι ως διακριτή ομάδα, 3) εμπλέκονται σε κάποιου είδους παραβατική δραστηριότητα, 4) ταυτίζονται, τους ανήκει κάποια γεωγραφική περιοχή, 5) έχουν κάποια εσωτερική δομή, νόμους, ιεραρχία, κώδικα επικοινωνίας και 6) συγκρούονται με άλλες αντίστοιχες ομάδες-συμμορίες. Κάποιες τέτοιες ομάδες, όσο μικρό κι αν είναι το μέγεθός τους, όσο «ελαφριά» κι αν είναι η παραβατική δραστηριότητά τους έχουν κάνει την εμφάνισή τους και στις μεγαλουπόλεις της χώρας μας.

Τι ωθεί όμως έναν έφηβο να ενταχθεί σε συμμορία; Κάθε περίπτωση είναι διαφορετική, όμως κάποια πιθανά αίτια συναντώνται συχνά. Η συμμετοχή στις συμμορίες είναι ανεξάρτητη από εθνικότητα, αλλά σχετίζεται με την κοινωνική ή/και οικονομική εξαθλίωση των μελών. Συχνά οι νέοι προέρχονται από στερημένα οικογενειακά περιβάλλοντα ή έχουν κακοποιηθεί στην οικογένεια. Η σχολική αποτυχία και η περαιτέρω απομόνωση στο σχολείο επιβεβαιώνει την απόρριψη που ήδη ένιωθαν στο σπίτι. Οι νέοι αυτοί παγιδεύονται σε έναν φαύλο κύκλο: απόρριψη από το περιβάλλον- θυμός- αντικοινωνική συμπεριφορά-περισσότερη απόρριψη από το περιβάλλον. Νιώθουν αδικημένοι από την κακοποίηση και παραμέληση, ενώ ταυτόχρονα χάνουν το δρόμο τους σε μια κουλτούρα άκρατου εγωκεντρισμού, υλισμού, πνευματικού κενού, κακής ανταγωνιστικότητας, ισοπεδωμένων αξιών, εξαθλιωμένης σεξουαλικότητας. Εισπράττουν από την καταναλωτική, ατομικιστική, αναξιοκρατική κουλτούρα μας ότι «το μόνο που έχει σημασία είναι να τ' αρπάξεις», ότι «ο καθένας κοιτάει την πάρτη του» .

Η συμμορία γίνεται τότε μια ελκυστική επιλογή για τα παιδιά. Από τη στιγμή που μπαίνουν στη συμμορία, αποκτούν οικογένεια, αποκτούν ταυτότητα. Τα άλλα μέλη θέλουν να γίνουν φίλοι τους, οι ίδιοι γίνονται μέλη μιας ομάδας, ανήκουν κάπου. Ο αρχηγός της συμμορίας γίνεται ο πατέρας που ίσως δεν είχαν ποτέ. Εκεί που στη ζωή τους βασίλευε η απόλυτη αδιαφορία και το κενό, τώρα η συμμορία τους δίνει νόημα και σκοπό. Αν η συμμετοχή συνοδεύεται και από υλικές απολαβές, η πρόκληση είναι ακόμη ισχυρότερη.

Από τη στιγμή που λειτουργούν ως ομάδα, τροποποιείται ο τρόπος σκέψης, γίνεται πιο απόλυτος και διαχωριστικός. Δεν βλέπουν τους «άλλους» ως άτομα, βλέπουν μόνο το «εμείς εναντίον εκείνων». Η σκέψη γίνεται απόλυτη «άσπρο-μαύρο» και αναπτύσσεται ρατσισμός προς τους «άλλους». Αυτοί οι «άλλοι» μπορεί να είναι π.χ. η «άλλη συμμορία», οι «ενήλικες», «το κράτος», «οι μετανάστες», η αντίπαλη ποδοσφαιρική ή ιδεολογική ομάδα κλπ.: «Οι άλλοι» γίνονται η πηγή όλων του κακών. Τότε, η βία, πυροδοτούμενη από το θυμό για την απόρριψη και τις απώλειες που έχουν βιώσει, τους φαίνεται ως «αποδεκτή» λύση. Αυτό είναι το πιο επικίνδυνο σημείο, γιατί από τη στιγμή που θεωρούν τη βία εναντίον των «άλλων»

δικαιολογημένη, τότε όλα είναι πιθανά. Όταν τα παιδιά είναι σε ομάδα, λειτουργεί μια τρομακτική **συνέργεια**. Σε ομάδες, πραγματοποιούν πράξεις βίας, που κανείς από μόνος του δεν θα έκανε και δεν θα διανοούνταν να κάνει. Αλλά η συμμόρφωση προς τους συνομηλίκους, η επιθυμία του «ανήκειν», ο φόβος μιας ακόμη απόρριψης, τα οδηγεί να συναινούν, ακόμη κι αν μέσα τους δεν το θέλουν πραγματικά. Ταυτόχρονα, στην αρνητική αντιμετώπιση του εαυτού και των άλλων συνεισφέρει η «σκοτεινή» τέχνη (π.χ. μουσική, στίχοι, εικόνες σε T-shirt και graffiti), που ακολουθούν πολλοί έφηβοι και η οποία εξυμνεί το θάνατο, το μίσος, τον πόνο, τις δυνάμεις του κακού κλπ. Τέλος, η βία σιγά σιγά γίνεται ένας χρόνιος εθισμός...

Παρότι η βίαιη συμπεριφορά είναι κατακριτέα και συχνά αξιόποινη, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να **δαιμονοποιούμε** τους εφήβους ως άτομα. Συνήθως, η βίαιη συμπεριφορά δεν είναι παρά μια δυσλειτουργική απόπειρα για να αποφευχθεί ο εσωτερικός πόνος. Επίσης, οι έφηβοι είναι το πιο ευαίσθητο θερμόμετρο της κοινωνίας μας, είναι ο καθρέφτης που μας δείχνει εκείνα που εμείς δεν θέλουμε να δούμε. Αν παρατηρούμε έξαρση στην επιθετικότητά των εφήβων, θα πρέπει να αναρωτηθούμε πού εμείς οι ενήλικες συμπεριφερόμαστε βίαια ο ένας στον άλλον, αλλά με «κοινωνικά αποδεκτό» τρόπο. Με άλλα λόγια, πού εμείς, ο κόσμος των ενηλίκων, κλέβουμε ή αδικούμε «με το γάντι»....

Τι είναι σημαντικό να προσφέρει το σχολικό πλαίσιο:

Εμείς οι εκπαιδευτικοί έχουμε τη δυνατότητα να συνεισφέρουμε σημαντικά στην πρόληψη της βίας. Μπορούμε στο σχολικό πλαίσιο να φροντίσουμε να δίνουμε:

- Ευκαιρίες για αναγνώριση όλων, μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες, ευέλικτης ζώνης, θεατρικά κλπ., ώστε να υπάρχει η ευκαιρία για επιβράβευση «όλων» αντί για τη συνήθη επιβράβευση των «πρώτων» στο ακαδημαϊκό επίπεδο.
- Δεν θα πρέπει να αγνοούμε την επιθετική συμπεριφορά, να κάνουμε ότι δεν την είδαμε, αλλά να παρεμβαίνουμε στην παραβατική συμπεριφορά,.
- Προσφέρουμε ένα σταθερό πλαίσιο αναφοράς με κανόνες που τηρούνται -για πολλά παιδιά το σχολείο είναι το **μόνο** σταθερό πλαίσιο αναφοράς!
- Τα παλαιά προγράμματα αγωγής συμπεριφοράς συχνά δε δουλεύουν πια.... Χρειάζεται δημιουργικότητα, αφοσίωση και υπομονή από εμάς, να δούμε τι ακριβώς χρειάζεται η κάθε περίπτωση. Το **ανθρώπινο ενδιαφέρον, ο χρόνος κι η προσοχή μας** είναι πάντα σημαντικά για τα παιδιά, ειδικά σήμερα.
- Διδάσκουμε μέσω της πράξης και του παραδείγματος στην τάξη τα μηνύματα:
Μπορώ να εμπιστευτώ τους άλλους και οι άλλοι μπορούν να εμπιστευτούν εμένα.
Υπάρχουν άνθρωποι που είναι με το μέρος μου και με αγαπούν
Ακούω τους άλλους και οι άλλοι με ακούν.
Ακόμη κι αν δεν μπορώ να στηρίξω τον εαυτό μου, οι άλλοι θα με στηρίξουν και θα μου διδάξουν πώς να το κάνω για τον εαυτό μου.

Πρεκατέ Βικτωρία

Εκπαιδευτικός- Ψυχολόγος-Συγγραφέας